



Bo Lundgren: Sommartal 2000

Talare

Bo Lundgren
Partiledare, Moderaterna

Datum

29 juli 2000

Plats

Simrishamn

För knappt en månad sedan invigdes Öresundsbron. För oss skåningar var det en stor dag. Få saker är så viktiga som att underlätta kommunikationen mellan länder, mellan regioner och - framför allt - mellan människor.

Broar av stål och betong är viktiga, men ännu viktigare är de broar som vi inte kan se, som byggs av kontakter och utbyte mellan människor, organisationer och företag.

Världens viktigaste broar sträcker sig inte bara från ett land till ett annat, utan knyter samman människor i länder runt hela världen.

De globala kommunikationsledningarna, informationsmotorvägarna och frihandelsrutterna hålls inte ihop av bultar eller armeringsjärn. Det sammanhållande kittet är öppna gränser, ny kunskap och fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och - inte minst - människor.

Länder som försöker hindra bygget av sådana broar eller rent av spränger dem i luften tillhör inte de lyckosamma. Tvärtom har protektionism, slutenhet och teknikfientlighet alltid gått hand i hand med fattigdom och misär.

Den mest framgångsrika brobyggaren har de senaste 50 åren utan tvekan varit den Europeiska unionen. Jag tycker inte att det kan sägas för ofta: EU är ett unikt framgångsrikt fredsprojekt. Efter århundraden av krig och förstörelse i vår världsdel har allt fler länder kunnat samlas och gemensamt lägga den effektivaste grund som kan läggas om målsättningen är att värna freden: fri rörlighet och fri handel.

Få har formulerat den Europeiska unionens grundtanke mer slagkraftigt än den franske liberalen Frédéric Bastiat, som redan i mitten av 1800-talet skrev att ”om inte varor korsar gränser kommer soldater att göra det”.

Mitt främsta argument för att snabbt införa euron är inte att det ger oss lägre räntor i Sverige eller att det blir lättare för privatpersoner och företag att handla med utlandet, utan att den är en del i det freds- och frihetsprojekt som EU är.

Europafrågan var en av de främsta anledningarna till att jag engagerade mig politiskt i slutet av 60-talet. Då var vi som var anhängare av ett svenskt medlemskap i den europeiska gemenskapen ganska ensamma. Då blommade den extrema socialismen.

De marscherade fram på gatorna med Maos lilla röda i ena handen och den andra handen knuten i luften för att visa solidaritet med diktaturregimerna - inte med människorna - i Kina, Sovjet, Kambodja, Kuba, Nordkorea och flera andra kommunistländer. De kallade sig för internationalister, men de var isolationister.

Fortfarande är det de som har sina rötter i kommunismen - även om de numera inte vågar erkänna det - som står för slutenhet och protektionism. I Sverige och i Seattle. Det är de som vill bryta upp det europeiska samarbete som är det högsta målet för de tidigare förtryckta länderna i Central- och Östeuropa.

För 30 år sedan var det lätt att hitta inspiration för det politiska arbetet. Då var det Marx eller inte Marx, kollektivet eller den enskilda människan, som var den stora frågan.

Många gånger tycker jag fortfarande att den politiska skiljelinjen kan formuleras på det sättet. Planstyrd sjukvård med köer eller mångfald och valfrihet. Samma barnomsorg för alla eller den omsorg om barnen som föräldrarna själva väljer. Skatter som är så höga att staten bestämmer mer än den enskilda människan över arbetsinkomsten eller låga skatter som ger personlig trygghet. Kollektivet eller den enskilda människan.

Göran Persson talar ofta om att Sveriges ekonomi växer, men sällan eller aldrig om hur svårt det är för många hushåll att få ekonomin att gå ihop.

Och Bosse Ringholm kan tänka sig att sänka bolagens skatt men inte de höga skatter som betalas av de människor som startar företag och som driver företag.

När Ingegerd Wärnersson talar om skolan talar hon om skolverkets statistikrapporter, men inte om Kalle och Marie och de tusentals andra elever som lämnar grundskolan utan godkänt betyg i alla ämnen.

Den nya ekonomins genombrott har inte, som det ibland påstås, suddat ut den grundläggande skillnad som fortfarande finns mellan dem som försöker forma människorna efter politiken och dem som vill forma politiken efter människorna. Tillsammans med den internationella integrationen har den ändrat politikens förutsättningar dramatiskt.

Dagens ekonomi bygger på människor mer än på maskiner, på kunskap och unika idéer mer än på muskelkraft och löpande band. Kunskap och kapital rör sig lätt över gränserna till de länder där avkastningen är bäst.

Om den nya ekonomins möjligheter skall kunna tas tillvara fullt ut, behöver Sverige en ny politik som ger ökad frihet för de enskilda människorna. Det är deras kunskaper, kreativitet och initiativkraft som är avgörande.

Förr var det framför allt betydelsefullt att erbjuda bra villkor för företagen. Idag är det ännu viktigare att erbjuda goda villkor för de människor som arbetar i företagen. Individklimatet är företagsklimatets allra viktigaste komponent.

De senaste årens IT-explosion är ett utmärkt exempel på hur svårt det är att förutsäga framtiden. Det är också ett av de starkaste argumenten för varför politisk styrning är dömd att misslyckas.

Vad hade hänt om en statlig myndighet hade fått i uppdrag att ansvara för informationsteknologins utveckling? Är det någon som tror att Sverige då hade varit ett av världens ledande IT-länder?

Hur hade den svenska telekomsektorn sett ut om den borgerliga regeringen inte hade avreglerat telemarknaden 1993? Då var socialdemokraterna emot. Och på samma sätt som de inte ville släppa taget om telemarknaden för drygt fem år sedan vägrar de idag att anpassa politiken till en ny verklighet.

Förändringen har inte kommit över en natt. Omvandlingen från industrisamhälle till kunskapssamhälle har pågått under flera decennier. Under hela denna tid har Sverige halkat efter i välståndsutvecklingen.

Och om Sverige långsiktigt skall kunna ta igen förlorad mark räcker det inte med en IT-boom. Då kan vi inte ha högre skatter och tyngre regleringar än andra länder.

Vi har nu lämnat bakom oss ett stökigt 90-tal, som till stor del ägnades åt att hantera den ekonomiska kris som orsakades av långvarig offentlig utgiftsexpansion i allmänhet och 80-talets spekulationsekonomi i synnerhet. Och vi har all anledning att glädja oss åt att det idag går bra för Sverige.

1990-talets regeringar sanerade de offentliga finanserna. Tillsammans med den starka högkonjunkturen har det skapat ett bra utgångsläge för att under 2000-talets första decennium lägga grunden för ett starkare, öppnare och friare Sverige.

Nu när ekonomin går bra finns det stora möjligheter att skapa förutsättningar för att Sverige även fortsättningsvis skall kunna vara ett ledande IT-land. Och - vilket är ännu viktigare - att lägga grunden för en långsiktigt god tillväxt genom att göra det möjligt för många fler av dagens och morgondagens branscher att blomstra.

Ett givet inslag i en framgångsrik näringspolitik är att inte stå i vägen. Att riva de hinder som finns och att inte resa nya. Men det handlar också om att staten måste ta ansvar för en bra skola för alla och goda möjligheter för forskning och teknikutveckling.

När den borgerliga regeringen avreglerade telemarknaden i början av 1990-talet var vi övertygade om att det skulle leda till bättre service och lägre priser. Så har det också blivit. Men trots att vi visste att fritt skapande kan leda mycket långt, var det då - för knappt tio år sedan - svårt att föreställa sig den explosionsartade utveckling inom telekom och IT som vi sett de senaste åren.

Samma sak gäller friskolereformen. Visst anade vi då att frihet och mångfald även på detta område skulle leda till många nya lösningar. Men när vi satte

snöbollen i rullning vågade vi inte tro att den skulle ha en sådan sprängkraft - trots att socialdemokraterna gjort och gör allt för att stoppa den.

På tio år har antalet elever i fristående grundskolor och gymnasier fyrdubblats. Många barn och föräldrar har kunnat välja skola. För tio år sedan var man i praktiken hänvisad till den kommunala skola som låg närmast hemmet. Idag kan många, men ännu långtifrån alla, välja mellan flera skolor med olika inriktning.

Om inte utvecklingen hade bromsats av socialdemokraterna och dess stödpartier skulle ännu fler ha fått chansen att välja.

Idag tas framstegen under det senaste decenniet för givna. Men utvecklingen har blivit möjlig genom att politiken försvunnit från områden där den inte har att göra.

Politiska beslut måste vara genomtänkta och långsiktiga. Men den svenska politiska debatten lider av en brist på förmåga att blicka framåt.

I den mediala rapporteringen är tidsperspektivet ofta mycket kort och inriktat på vilka grupper som just nu kan tjäna eller förlora sig eller så mycket på ett enskilt förslag.

Av någon anledning ger så gott som alltid ett förslag om en höjning eller sänkning av något bidrag med några hundra kronor per år mer uppmärksamhet än en politik som långsiktigt gör det möjligt för många fler att leva på sin egen lön och som stärker familjens oberoende.

Det är naturligtvis lättare att både presentera och ta till sig enskilda delar av politiken än att behöva ta hänsyn till en helhet. Ändå är det helheten som så ofta som möjligt måste eftersträvas.

Inte för att enskilda förslag är ointressanta, utan för att de - om vi inte har att göra med ren och skär populism - alltid bottnar i en politisk grundsyn och måste ses i sitt sammanhang.

Det är svårt att avgöra ett enskilt politiskt förslags värde om man bedömer det isolerat. Men trots att det även i vår snabbföränderliga tid oftast tar flera eller många år innan man kan se verkningarna av politiska beslut talas det väldigt lite om tiden bortom nästa riksdagsval.

Även om det politiska spelet självfallet har ett nyhetsvärde, tillåts det alltför ofta skymma sikten för den debatt som behövs för att belysa viktiga ideologiska skillnader.

Det är ytterst de grundläggande idéer och värderingar som inte förändras från år till år och som ligger till grund för politiken under lång tid framöver, som väljarna röstar om.

Idéerna och värderingarna ger grunden för avgöranden i oförutsägbara frågor som dyker upp längs den politiska vägen också mellan valen.

Just därför är det långsiktiga perspektivet så viktigt. Och just därför är det farligt när det långsiktiga perspektivet försvinner. Det bäddar för populism som på kort sikt kan verka tilltalande för många och därför få brett stöd, men som när man skrapar på ytan visar sig innehålla mycket obehagliga idéer.

Vi behöver i Sverige en politisk debatt som handlar mycket mer om idéer och värden. En idébaserad politik utgår inte uteslutande från hur saker är, utan också hur de bör vara. Moderat politik har sin grund i en idé om det framtida samhället, inte i en huggsexxa om årets budget. Det gör det möjligt att anta ett mer långsiktigt perspektiv.

Låt mig därför blicka tio år framåt i tiden. Inte för att säga hur det kommer att bli. Utan för att säga hur det kan bli om politiken förnyas.

2010 har Sverige efter två borgerliga regeringsperioder blivit ett land där alla kan växa. Där utbildning och förkovran lönar sig. Ett land där alla kan börja om och där ingen lämnas utanför. Sverige är ett land som klättrar uppåt i välståndsligan.

Om tio år är Sverige inte längre ett delat samhälle. Mellan dem som alltid hade jobb och dem som inte kunde få något jobb trots att det var högkonjunktur. Mellan dem som hade kunskap och dem som det svenska skolsystemet lämnade i sticket. Mellan dem som kunde drömma om en bättre framtid, och dem som redan hade slutat drömma.

2010 har Sverige ett företagsklimat som utgår från att samhällets dynamik växer ur enskilda människors nyfikenhet, vilja att komma framåt och förmåga att hitta nya vägar. Skaparkraft och entreprenörskap uppmuntras och ges möjlighet att verka och växa fritt.

Då är Sverige ett samhälle där reglerna på arbetsmarknaden utgår från varje enskild individ, inte som idag utformas i LO-borgen.

Om tio år drar Sverige stor nytta av att vara öppnare mot omvärlden. Var och en som har ett jobb i Sverige kan invandra fritt. Och den som flytt från krig och förtryck sitter inte fast i bidragsberoende utan är en del av det svenska samhället.

Sverige har blivit ett land där det lönar sig att ha bra idéer - också när skatten är dragen. Ingen som investerar i att skaffa sig goda kunskaper skattas ur landet.

2010 är Sverige känt som landet som gjorde upp med högskattestaten, därför att den inte fungerade och därför att den inskränkte människors personliga trygghet. Som landet i utkanten som plötsligt hamnade i centrum. Som ett land man flyttar till, inte från.

2010 är Sverige ett land där man räcker till. Där man kan bestämma över sin egen vardag.

Då har skatterna sänkts så att man kan leva på sin lön och ha pengar kvar att spara för framtiden. Om tio år behöver den som betalar skatt inte bidrag. Och den som behöver bidrag betalar inte skatt.

Om tio år är Sverige ett land där det går att arbeta mindre än idag. Men inte för att riksdagen har lagstiftat om att alla måste arbeta mindre, utan för att lägre skatter gör att den som vill har råd att arbeta mindre.

Samtidigt kan den som vill arbeta lika mycket eller mer göra det - och få mer kvar efter skatt.

Om tio år bestämmer föräldrarna själva om barnomsorgen och kan organisera den på det sätt som ger mest tid för barnen.

2010 gäller valfriheten i sjukvården och äldreomsorgen alla - inte som idag bara dem som har råd att köpa sig förbi köerna.

Då finns en äldreförsäkring som garanterar vård och omsorg med kvalitet och värdighet.

Om tio år är vårdköerna borta. Man ringer direkt till familjens egen doktor i stället för att behöva vänta sex timmar på barnakuten. Ingen är längre utlämnad till att den offentliga sektorn skall klara sina åtaganden. Det finns alternativ, och man väljer själv.

2010 har samhällskontraktet mellan medborgarna och staten återupprättats. Staten ägnar sig bara åt sådant som det civila samhället inte klarar bättre eller lika bra. Inget mer. Och de uppgifter som politiker i stat och kommun tar sig an klaras av.

Om tio år finansieras sjukvård och äldreomsorg gemensamt. Men vi har lämnat föreställningen att det offentliga måste organisera verksamheterna. De styrs av patienternas, elevernas, föräldrarnas och de äldres fria val.

2010 drabbas inte längre rättsstatens företrädare av tvära budgetkast. Det finns poliser där de behövs. Också på natten. Också på landsbygden.

Om tio år är förtroendet för rättsstaten återupprättat. Den snabba reaktionen från samhället gör att ungdomsrån och ungdomsvåld är sällsynta.

Detta kan vara verklighet 2010, men bara om politiken förnyas. Det duger inte

med en politik som blickar tillbaka eller som bäst står stilla.

Hur skulle det ha sett ut idag om socialdemokraterna och vänsterpartiet hade vunnit omröstningen i riksdagen för knappt tio år sedan och telemarknaden inte hade avreglerats?

Och hur hade det sett ut om 70-talets tankar på att förstatliga läkemedelsindustrin hade förverkligats?

Skall Sverige bli ett land som åter klättrar uppåt i välståndsligan duger det inte med pratministrar, fortsatta regleringar och överbeskattning av kunskap och företagande.

Då måste det bli lättare att anställa, i Skåne och i hela Sverige. Då måste kunskap och arbete löna sig. Då måste den statliga inkomstkatten avvecklas för både svenska och utländska experter.

Samtidigt måste staten ta sitt ansvar för en kunskapsmiljö som lockar forskare från hela världen. Ett område som måste ägnas särskild omsorg är bioteknologin, där Sverige ligger långt fram men där utvecklingen går svindlande fort.

Skall Sverige bli ett land där skolan ger alla elever en bra start genom att ge goda kunskaper duger det inte med en minister som stoppar betyg och försämrar lärarutbildningen.

Då måste skolan bli en arbetsplats som präglas av ordning och reda. Då behövs engagerade lärare med goda kunskaper i sina ämnen. Då måste alla föräldrar få rätt att välja skola.

När staten tar över finansieringen och alla föräldrar och elever får en ovillkorlig rätt att välja skola, blir alla skolor fria skolor.

En sådan reform skulle frigöra människors bästa skaparkraft. Rektorn blir inte

längre den kommunala budgetberedningens förlängda arm utan framför allt ansvarig för att skolans elever når sina kunskapsmål. Lärarna vet att deras ansträngningar ger resultat - för eleverna och för dem själva.

Skall Sverige bli ett land där det går att leva på sin lön och där man har råd att minska sin arbetstid efter eget val duger det inte med fortsatt höga skatter och ännu högre fastighetsskatt.

Då måste en större del av inkomsten bli skattefri. Då måste skatten på boende slopas. Då måste skattetrycket minska rejält. Varför skall Sverige behöva högre skatter än andra europeiska länder?

Trots världens högsta skatter har vi inte världens bästa välfärd. Hade höga skatter varit lösningen på problemen inom skolan, vården, omsorgen och rättstryggheten, skulle vi inte haft några problem. Vi har ju redan världens högsta skatter.

Och de slår hårdast mot dem som har sämst förutsättningar att betala. Också av låginkomsttagarens arbetsinkomst går nästan två tredjedelar i skatt.

Det tyngsta inslaget i en långsiktig skattesänkningsspolitik är att sänka inkomstskatten för alla. Genom ett successivt höjt grundavdrag till uppemot 50.000 kronor och ett särskilt grundavdrag för varje barn blir en stor del av inkomsten skattefri. Rätten att bestämma över sin egen ekonomi, sin egen vardag, ökar.

Skall Sverige bli ett land utan vårdköer duger det inte att stoppa entreprenörer och cementera centralisering och politikerstyre.

Då måste alla goda krafter tas tillvara. Då måste de som arbetar inom vården få forma sin vardag. Då måste patienter kunna välja läkare och de anställda kunna välja arbetsgivare.

Tänk om fler politiker hade lyssnat på Vårdförbundets ordförande Eva Fernvall

när hon och flera andra företrädare för de anställda redan 1997 skrev om framtidens sjukvård: ”En helt annan och friare organisation än den nuvarande har mycket stora välfärdsvinster att erbjuda - en bättre fungerande vård till samma eller lägre kostnad.”

Men sedan dess har ingenting hänt. Och idag ägnar sig Lars Engqvist mest åt att försöka stoppa en utveckling mot större mångfald och bättre vård.

Ta i stället bort den politiska tvångströjan från sjukvården. Det som krävs är en gemensam och solidarisk finansiering av en allmän hälso- och sjukvårdsförsäkring. Då får patienterna makten.

Skall Sverige bli ett land där rättsstaten fungerar, måste respekten för varje människas okränkbarhet återställas. I ord och i handling. Då behövs det fler poliser och en effektivare organisation. Alla brott skall utredas. Vi skall ha närpolis - inte fjärrpolis.

Sverige har en programmerad poliskris, som slår ut rättsstatens förmåga. I förrgår sade Laila Freivalds i en TV-intervju att poliskrisen beror på att det har utbildats för få poliser. Så är det. I tre år var intagningen till polisutbildning stoppad - av Laila Freivalds.

När det behövs en miljardsatsning avsätter regeringen 200 miljoner kronor. Samtidigt förutsätter den att polisen därutöver skall låna pengar ur kommande anslag för att klara situationen. Sverige har en regering som tycker att vi skall ha en rättsstat på kredit.

Det är ingenting annat än en skandal. Rättstryggheten skall garanteras främst genom att de tre tusen nya poliser som behövs anställs så snabbt som möjligt.

Det sägs ganska ofta att det saknas klara skiljelinjer i svensk politik och att socialdemokraterna gått mot mitten.

Visst har de givit upp de mest långtgående planekonomiska visionerna, även om

det bara är tre år sedan Bosse Ringholm menade att man kunde överväga att förstatliga bankerna. Som om inte Nordbanken vore ett varnande exempel.

Den socialdemokratiska tillnyktringen beror till stor del på att verkligheten trängt sig på, men också på att det hela tiden funnits krafter som påverkat opinionen genom att argumentera för ett friare samhälle.

Men även om socialdemokraterna accepterat vissa marknadsekonomiska fundament, finns det inget som talar för att de kommer att vara den drivande kraft som Sverige så väl behöver.

Varför skulle de vara det? De har ju backat in i framtiden under flera årtionden genom att vara emot det mesta som är nytt och fritt. Det har gällt fri radio och TV, privata daghem, friskolor och Europeiska unionen. Och även om de tvingats backa från traditionella socialiseringsförslag och acceptera en liberalisering av den ekonomiska politiken, ligger socialiseringen av människorna fast.

Att intala sig att grundläggande ideologiska skillnader försvunnit är sannolikt ett av de bästa sätten att se till att 2010 blir som 2000. Världens högsta skatter, men inte världens bästa välfärd.

Dagens socialdemokrater betraktar Sverige från ovan. Ibland får man känslan av en likhet mellan Göran Persson och Nils Holgersson. De flyger bägge högt över land och människor. De behöver inte bekymra sig om några detaljer, för de syns ändå inte.

När man ser det lite grann från ovan är huslängorna i miljonprogrammen ofta en vacker och harmonisk syn. Snygga och prydliga rader, utan oregelbundna inslag, och med skön grönska runt omkring. Men väl där nere - i Rinkeby och i Rosengård - finns människornas verklighet. Där finns alla de som fastnat i bidragsberoende och känner utanförskap. Där finns de som känner otrygghet för att polisen inte syns till. Där finns de som vill komma framåt, men som hålls tillbaka av regleringar och skatter.

Med Göran Perssons perspektiv är en politik som utgår från enskilda människors vardag främmande.

Det är en paradox att den arbetarrörelse som i början av det förra seklet slogs för allas frigörelse från den tidens överhet blivit vår tids överhet. För hundra år sedan ville de öka den personliga friheten för dem som styrdes av brukens patroner. Idag har de blivit politikens patroner.

Jag är övertygad om att varje människa bär på en förmåga att växa av egen kraft. Om hon bara får rätt och möjlighet att ta ansvar. Om hon inte från början möts av politiker som säger sig ta ansvar men som inte förmår.

Om tio år skall Sverige vara ett land där alla kan växa, där var och en kan känna att man räcker till och där alla vet att det finns ett oavvisligt gemensamt ansvar när den egna förmågan brister.

Det kräver att vi gör upp med den politiska ingenjörskonst som så länge präglat svensk politik. Det kräver en ny, målmedveten och frihetlig politik.

När man bygger en bro över ett sund går det inte att sträva åt olika håll. Då måste man i förväg veta och planera var bron skall börja och sluta. Annars riskerar hela bygget att rasa samman.

I ett samhälle är det annorlunda. Där för de oväntade och spontana initiativen utvecklingen framåt.

Ju fler och friare osynliga broar desto bättre. Och ju mer skaparkraft, kreativitet och nyfikenhet desto mer levande och tryggt blir samhället.

Jag tror på människors förmåga. Och jag är övertygad om att det bästa sättet att öka människors frihet och framtidstro är en borgerlig regering som tror på människan och som formar en politik som gör att många fler människor åter kan tro på sig själva.

Taggar

2000, 2000-tal, Man, Moderaterna, Politiska tal, Sommartal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/bo-lundgren-sommartal-2000>